

Uvodnik

Glasba v šoli in vrtcu

Revija za glasbene dejavnosti v vrtcu, za glasbeni pouk v osnovnih, srednjih in glasbenih šolah ter za zborovstvo, številka 3-4, letnik XIX, 2016 | ISSN 1854-9721

Izdajatelj in založnik: Zavod RS za šolstvo, Poljanska cesta 28, 1000 Ljubljana, tel. 01/300 51 00, faks 01/300 51 99 | **Predstavniki:** dr. Vinko Logaj | **Uredništvo:** dr. Franc Križnar (odgovorni urednik), dr. Bogdana Borota, dr. Inge Breznik, Tomaž Habe, dr. Barbara Sicherl Kafol, dr. Veronika Šarec, dr. Dragica Žvar, dr. Jernej Weiss, dr. Dimitrije Bužarovski, dr. Irena Miholič, dr. Patricia Shehan Campbell | **Naslov uredništva:** Zavod RS za šolstvo, Poljanska 28, 1000 Ljubljana, tel. 01/ 300 51 18, e-naslov: franc.kriznar@siol.net | **Urednica založbe:** Simona Vozelj | **Jezikovni pregled:** Tine Logar | **Prevod povzetkov v angleščino:** Ensitra prevajanje, Brigita Vogrinec s.p. | **Oblikovanje:** Anže Škerjanec | **Računalniški prelom in tisk:** Tisk Žnidarič d.o.o. | **Naklada:** 490 izvodov.

Letna naročnina (4 številke): 40,89 € za šole in ustanove, 23,79 € za posameznike, 19,61 € za dijake, študente in upokoјence.
Cena posamezne dvojne številke v prosti prodaji je 22,54 €.

© **Zavod Republike Slovenije za šolstvo, 2016** | Vse pravice pridržane. Brez založnikovega pisnega dovoljenja ni dovoljeno nobenega dela te revije na kakršenkoli način reproducirati, kopirati ali kako drugače razširjati. Ta prepoved se nanaša tako na mehanske oblike reprodukcije (fotokopiranje) kot na elektronske (snemanje ali prepisovanje na kakršenkoli pomnilniški medij).

Poština plačana pri pošti 1102 Ljubljana. | Revija je vpisana v evidenco javnih glasil, ki jo vodi Ministrstvo izobraževanje, znanost in šport, pod zaporedno številko 572. | **Revija Glasba v šoli in vrtcu je indeksirana v Répertoire International de Littérature Musicale (RILM, New York, ZDA).**

Leto 2016 na Slovenskem zaznamuje 200-letnica slovenskega javnega glasbenega šolstva, 60-letnica *Zavoda RS za šolstvo*, prihodnje leto (2017) pa bomo praznovali še poseben jubilej, 20-letnico naše revije. Čeprav se v pričujočem uvodniku posebej ne dotikamo nobene od častitljivih obletnic, pa jih vendarle ne morem prezreti. Vsaka od njih namreč predstavlja tudi kamenček v mozaiku našega poslanstva, vse tri skupaj pa že kar dobršen del zgodovine glasbe na Slovenskem.

Razvoj glasbenega šolstva na Slovenskem je bil pester že pred letom 1814, ko je deželna vlada dala pobudo za ustanovitev (prve) *Javne glasbene šole pri ljubljanski normalki* (1816–1875). Glasbeni pouk naj bi v skladu s to pobudo obiskovali tudi učiteljski pripravniki (preparandisti, tj. učiteljskišniki). Glasbeno šolstvo na Slovenskem je imelo sicer svoje zametke že v drugi polovici 12. stol. v samostanih, kjer so glasbo poučevali v okviru splošne vzgoje, od 13. stol. dalje pa tudi v stolnih in župnijskih šolah. Viri ne potrjujejo, da je imel cistercijanski samostan v Stični že v 14. stol. glasbeno šolo nižje stopnje. Višjo stopnjo splošne šole pa je imela od leta 1418 šenklavska cerkev v Ljubljani (današnja stolnica sv. Nikolaja), prav tako pa tudi cerkev v Ribnici na Dolenjskem. Močno je h glasbenem razvoju na Slovenskem prispeval protestantizem, z njim pa še jezuiti.

V 16. in 17. stol. je bil opazen porast posvetne (ljudske in umetne) glasbe. Pomembni za glasbeni razvoj so bili tudi mestni piskarji, za večje koncertne in umetniške prireditve pa so skoraj 70 let (1701–1769) skrbeli plemiči, glasbeni ljubitelji, združeni v *Academii Philharmonicorum*. Leta 1794 so ljubljanski meščani ustanovili *Filharmonično družbo* (nemško združenje *Philharmonische Gesellschaft*), prvo v takratni monarhiji. Njeni častni člani so bili F. J. Haydn (1800), L. v. Beethoven (1819) in N. Paganini (1824).

Proti koncu 18. in začetku 19. stol. je kakovost glasbe občutno upadla. Dobre orkestraše in pevce so pogrešali *Stanovsko gledališče*, *Stolnična kapela* pa tudi *Filharmonična družba*. Zato je slednja sprožila zamisel o ustanovitvi glasbene šole. Zanj se je potegoval zlasti stolni kapitelj. Tako lahko o prvi glasbeni šoli na Slovenskem poročamo že v letih 1807–1810, po dveh neuspešnih poskusih (1800 in 1803). Dvorna pisarna je leta 1805 odobrila sredstva za glasbenega učitelja, izbirali pa so ga skoraj dve leti. Končno je bil v stolnici nastavljen učitelj Leopold Ferdinand Schwerdt, »Compositeur und Meister der Tonkunst«.

Ta je od 17. 7. 1807 poučeval koralno in figuralno petje, orgle, godala in pihala. Kazalo je, da bo šola dobro napredovala. Toda kapitelj je bil zaradi francoske okupacije 5. 1. 1810 prisiljen ukiniti svojo šolo, ki je bila pravzaprav predhodnica prve javne glasbene šole na Slovenskem, Schwerdt pa se je zaposlil pri šentjakobski cerkvi, kje je odprl zasebno glasbeno šolo, ki pa je uspešno delovala le štiri leta.

Pa smo spet pri naši res prvi (javni) glasbeni šoli pri ljubljanski normalki. Njen predmetnik je vseboval petje, violino, klavir, orgle in generalbas. Za otroke od 8. do 14. leta je šolanje trajalo štiri leta, že po treh letih pa naj bi nastopali na (javnih) akademijah.

Tako je dvorna pisarna 11. 12. 1815 dovolila, da deželna vlada odpre javno glasbeno šolo pri ljubljanski normalki in razpiše službo glasbenega učitelja. Pogoji so zahtevali, da je moral biti učitelj moralen, sposoben poučevati petje in orgljanje, poleg tega pa je moral znati igrati na več inštrumentov. Med kar 21 prijavljenimi kandidati je bil tudi sloviti romantik in skladatelj Franz Schubert, takratni pomožni učitelj na šoli svojega očeta na Dunaju. Ker je bil premlad (19 let), ni bil sprejet, izbrali pa so Franza Sokola, ki je dobro igral klavir in orgle, izvrstno pa še klarinet in tudi violino. V Ljubljano je prišel iz Celovca, za njim pa še Gašper Mašek, njegov sin Kamilo Mašek, Anton Nedvčed idr. Iz te šole so izšli nekateri pomembni slovenski glasbeniki, med njimi Jurij Fleišman, Fran Gerbič, Andrej Vavken, Vojteh Valenta idr. Nedvčed pa je bil še na učiteljski mentor Josipu Pavčiču, tenoristu Antonu Razingerju, opernemu pevcu svetovnega slovesa Francu Pogačniku Navalu idr.

Razvoj se je v manj kot 200 letih (javnega) glasbenega šolstva na Slovenskem prek že omenjene *Glasbene šole pri Filharmonični družbi* (1821–1919) še nadaljeval. Sledila ji je vzporedna *Šola Glasbene matice* v Ljubljani (1882) in kmalu zatem še v nekaterih drugih večjih mestih na Slovenskem (Novo mesto, Celje, Gorica, Kranj, Trst idr.). Največ zaslug za njihov razvoj imata Matej Hubad in Fran Gerbič.

Za glasbeni razvoj na cerkvenem področju pa je v tem času skrbelo *Cecilijansko društvo*, ki je ustanovilo *orglarske šole* (Ljubljana, Celje, Maribor ...). Prav iz *Šole Glasbene matice* v Ljubljani se je leta 1919 razvil prvi tovrstni *Glasbeni konservatorij* (s prvo višjo stopnjo glasbenega izobraževanja). Ta je leta 1926 postal *Državni konservatorij* (z nižjo, srednjo in visoko glasbeno šolo). Z njegovo reorganizacijo pa je (1939) nastala *Glasbena akademija* s srednjo in visoko izobraževalno stopnjo na oddelkih za kompozicijo, dirigiranje, solopetje, klavir, orgle in glasbenoscensko umetnost. Leta 1945 je iz nje izšla (današnja) *Akademija za glasbo*, ki je leta 1975 postala redna članica Univerze v Ljubljani. Danes deluje na Slovenskem več kot 50 (osnovnih) javnih glasbenih šol, zasebne glasbene šole in več konservatorijev.

Tudi zato se lahko po večstoletnem razvoju glasbenega šolstva pohvalimo z zadnjimi dosežki naših umetnikov doma in na tujem. Med vrhunskimi umetniki svetovnega slovesa so klarinetist Mate Beka-vac, flautistka Irena Grafenauer, mezzosopranistka Marjana Lipovšek, violinist Igor Ozim, pozavnist Branimir Slokar, *Slovenski oktet*, pianistka Dubravka Tomšič Srebotnjak, tenorist Janez Lotrič, kar dva Slovenca v vrstah slovitih *Dunajskih filharmonikov*, spet tretji je član *Berlinske filharmonije* ...

Med članki v pričujoči številki je predstavljenih pet raziskav domačih in tujih avtorjev, nadaljnji trije članki so uvrščeni v tradicionalni strokovni kotiček, še ena raziskava pa je s področja etnomuzikologije. Tu je še dvanajst ocen, dvoje poročil, dva zapisa ob obletnicah, trije prispevki pa so uvrščeni v rubriko iz prakse v prakso. Ker je številka spet dvojna, v njej predstavljamo tudi glasbo za otroške in mladinske zборе skladateljev dveh povsem različnih generacij in šol, Črta Sojarja Voglarja (roj. 1976) in Tomaža Habeta (roj. 1947), novega člana našega uredništva. Pa naj še kdo reče, da po skoraj dvajsetih letih izhajanja nismo tehtni neposredni nadaljevalci *Grlice* (1953–1988), ki je sicer izhajala veliko dlje kot naša *Glasba v šoli in vrtcu*. Ustanovitelj in izdajatelj *Glasbe v šoli in vrtcu*, »naš« Zavod RS za šolstvo, pa je pomemben sopotnik razvoja slovenskega glasbenega šolstva vseh 60 zadnjih let, in to na vseh ravneh. Čestitkam Zavodu RS za šolstvo in njegovi založbi se tako pridružujemo tudi mi.